

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Ἄγγελοι. Ἐπουράνια καὶ ἄλλα πλάσματα πού δημιούργησε ὁ Θεός πρὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ὁ ἀριθμὸς τους εἶναι μεγάλος. Τούς διακρίνουμε συνήθως σὲ ἔννεα Τάγματα ὅπως π.χ. Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Χερουβίμ, Σεραφίμ κ.λπ. Οἱ Ἄγγελοι ἐκτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάζονται γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει πάντα κοντὰ του ἓνα φύλακα Ἄγγελο.

Ἄδης. Ὁ νοητὸς τόπος ὅπου πήγαιναν κατὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴ ὅλες οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν τὸ σῶμα του ἔμεινε τρεῖς ἡμέρες στὸν τάφο, κατέβηκε στὸν Ἄδη, ἔσπασε τίς πύλες του μὲ τὴν Ἀνάστασή Του καὶ ἐλευθέρωσε ὅλους τοὺς δικαίους τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς.

Ἀειπάρθενος Μαρία. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἦταν καὶ ἔμεινε ἀγνή (παρθένος) καὶ πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀθλοφόρος. Αὐτὸς πού νίκησε καὶ πήρε τὸ βραβεῖο. Ἔτσι λέγονται οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἴτε γιατί νίκησαν τὴν ἁμαρτία, εἴτε γιατί νίκησαν μὲ καρτερία καὶ ὑπομονή τὰ μαρτύρια καὶ τοὺς διώκτες τους καὶ πήραν τὸ βραβεῖο τῆς δόξης.

Ἀκάθιστος Ὕμνος. Εἶναι ἡ ἀκολουθία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς πού ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας κάθε Παρασκευὴ μαζί μὲ τὸ Ἀπόδειπνο, πρὸς τιμὴν τῆς Ὑπερα-

Ἀπὸ το βιβλίο,

Εἶμαι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος, Μητροπολίτου Ἀχελώου Ευθυμίου (†).

Ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία.

γίας Θεοτόκου. Λέγεται Ἀκάθιστος γιατί ὅταν ἐψάλη γιά πρώτη φορά τό 626 μ.Χ. στήν Κωνσταντινούπολη, ὄλος ὁ λαός ἔψαλε ὄρθιος, γιά νά εὐχαριστήσει τήν Μητέρα τοῦ Κυρίου, πού τόν γλίτωσε θαυματουργικά ἀπό τοὺς Ἀβάρους εἰσβολεῖς.

Ἀναβαθμοί. Ἔτσι ὀνομάζονται οἱ Ψαλμοί ἀπό τόν ἀριθμό 119 ἕως 193.

Ἀναχωρηταί. Εἶναι οἱ μοναχοί ἐκεῖνοι, πού ἄφησαν τελείως τίς κατοικημένες περιοχές καί ἀναχώρησαν στήν ἔρημο, ὅπου καί ἔζησαν τήν ὑπόλοιπη ζωή τους μέ ἀγιότητα καί ἀφοσίωση στό Θεό.

Ἀντίφωνον. Σύντομη δέηση τῆς Θ. Λειτουργίας ἢ ὁλόκληρος Ψαλμός ἢ ἕνας μόνο στίχος πού ψάλλεται πρῖν ἀπό ἕναν ὕμνο.

Ἀπόδειπνον. (Μικρό καί Μεγάλο). Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας. Στά Μοναστήρια οἱ μοναχοί τελοῦν κάθε μέρα τό Μικρό Ἀπόδειπνο. Στίς Ἐκκλησίες τῶν πόλεων τελεῖται κατά τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τό Μεγάλο Ἀπόδειπνο.

Ἀπολυτίκιον. Τροπάριο πού λέγεται κυρίως στήν Ἀπόλυση τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Εἶναι ἀφιερωμένο στήν Ἑορτή τῆς ἡμέρας ἢ τόν ἑορτάζοντα Ἅγιο.

Ἀπόστολοι. Οἱ δώδεκα μαθητές οἱ ὁποῖοι ἀκολούθησαν τόν Κύριο. Μετά τά τρία ἔτη τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του καί μετά τήν Πεντηκοστή ἔγιναν κήρυκες τῆς πίστεως στό Χριστό, σάν ἀπεσταλμένοι Του σ' ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη. Τά ὀνόματά τους εἶναι: Πέτρος, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Ἀνδρέας, Φίλιππος, Θωμάς, Βαρθολομαῖος, Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, Σίμων ὁ Ζηλωτής, Ἰούδας Ἰακώβου καί Μαθθίας.

Βάπτισμα (Μαρτυρίου). Τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ἀπαραίτητο γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, καί δέν μπορεῖ νά ἀντικατασταθεῖ μέ τίποτε παρά μόνο

μέ τό Βάπτισμα τοῦ μαρτυρίου. Δηλαδή ἕνας ἀβάπτιστος μπορεῖ νά σωθεῖ ὅταν ὁμολογήσει πίστη στό Χριστό καί ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ὁμολογίας του προσφέρει τό αἷμα του χωρίς νά ἔχει βαπτισθεῖ. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔτσι τιμᾷ πολλούς μάρτυρες πού δέν βαπτίσθηκαν μέ τό κανονικό Βάπτισμα, ἀλλά μέ τό Βάπτισμα στό αἷμα τους.

Βασιλεῖον Ἱεράτευμα. Ἔτσι ὀνομάζεται τό πολίτευμα τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Χριστιανοί δηλαδή, σάν βασιλεῖς πρέπει νά προσπαθοῦν νά κάνουν καλή χρήση τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου (τῆς φύσεως) καί σάν ἱερεῖς νά προσφέρουν στό Θεό ὁλόκληρη τή ζωή τους.

Γνώσις - Θεογνωσία. Ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ μέ δύο τρόπους νά γνωρίσει τό Θεό. Πρῶτα μέ τήν παρατήρηση τῆς φύσεως, τήν ὁμορφιά καί τά θαυμάσιά της, πού ὀδηγοῦν τόν ἀνθρώπο κοντά στό Θεό. Ὁ τρόπος ὁμοῦ αὐτός δέν εἶναι τέλειος. Γνωρίζουμε τόν Θεό τελειότερα μέ τήν πίστη μας στόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος ἦταν Θεάνθρωπος καί ἀπεκάλυψε τόν ἀληθινό Θεό στους ἀνθρώπους.

Διαδοχή Ἀποστολική. Οἱ πρῶτοι ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου. Αὐτοί χειροτόνησαν διαδόχους τους τοὺς Ἐπισκόπους καί Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί ἔτσι διαδοχικά ἢ χάρη τῆς Ἱερωσύνης μεταδίδεται διά τῆς χειροτονίας μέχρι σήμερα στους Κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας μας. Λέμε, λοιπόν, ἔτσι ὅτι στήν Ἐκκλησία μας ἔχουμε τήν Ἀποστολική διαδοχή.

Ἄξιολογία. Εἶναι ὁ τύπος ἐκεῖνος τῆς προσευχῆς μέ τόν ὁποῖο δοξολογοῦμε τόν Τριαδικό Θεό. Στό τέλος κάθε Ὁρθρου ὑπάρχει πάντοτε δοξολογία, ἢ ὁποῖα ἀρχίζει μέ τό «Δόξα Σοι, τῷ δεῖξαντι τό φῶς» ἢ «Σοὶ δόξα πρέπει». Ἡ πιό μικρὴ δοξολογία εἶναι ὁ γνωστός μας τύπος: «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ

τους, τὴν μόρφωσή τους καὶ τὴν ποιμαντικὴ τους δραστηριότητα.

Ἱερομόρφους. Ἱερεὺς ἢ Ἐπίσκοπος πού εἶναι μαζί καὶ Μάρτυρας, θυσίασε δηλαδή τὴν ζωὴ του γιὰ τὴν πίστη του στό Χριστό.

«Κατ' εἰκόνα». Ἡ Ἁγία Γραφή λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε «κατ' εἰκόνα Θεοῦ». Αὐτό σημαίνει, ὅτι ὁ Θεός ἔδωσε στόν ἄνθρωπο ἐξαιρετικά χαρίσματα, ὅπως τό λογικό, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἐξουσία πάνω στά ἄλλα ὄντα.

Κανόνας. Ἐκκλησιαστικός ὕμνος πού ἀποτελεῖται ἀπό ἑννέα ὠδές. Οἱ Κανόνες, στά πρῶτα γράμματα τῶν τροπαρίων τους, σχηματίζουν συνήθως ἀκροστιχίδα ἢ καὶ τὴν ἀλφαβητικὴ σειρᾶ, ὅπως π.χ. στόν Ἀκάθιστο Ὑμνο.

Κοντάκιον. Εἶναι τό τροπάριο ἐκεῖνο τῆς λατρείας μας, πού μέ λίγα λόγια περιγράφει ὅλη τὴν ὑπόθεση τῆς ἑορτῆς τῆς ἡμέρας. Λέγεται δέ κοντάκιο ἀπό τό κοντό ξύλο, ὅπου τυλιγόταν τό χαρτί στό ὁποῖο ἦταν γραμμένο.

Λειτουργία Θεία. Ἡ ἐξοχότερη Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας. Κατ' αὐτὴν τελεῖται τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὅπως τό παρέδωσε ὁ Κύριος τό βράδυ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Στὴ Θ. λειτουργία δοξολογοῦμε καὶ λατρεύουμε τόν Κύριο, ἀλλά καὶ ἀγιαζόμαστε ἀπό τόν Χριστό μέ τόν ὁποῖο ἐνωμόμαστε μέ τὴν Θ. κοινωνία. Τὴ Θ. λειτουργία δέν μπορεῖ τίποτε νά τὴν ἀντικαταστήσει. Στὴ Θ. λειτουργία ζοῦμε καὶ προγεύομαστε τὴν ἐνδοξὴ αἰωνιότητα.

Μάρτυρες. Αὐτοί, πού ὑπέφεραν πολλά βασανιστήρια γιὰ τὴ χριστιανικὴ τους πίστη καὶ τελικά θυσίασαν τὴ ζωὴ τους, δίνοντας ἔτσι τὴν μαρτυρία καὶ τὴν ἀπόδειξη ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ ἀληθινός Θεός.

Μεγαλομάρτυς. Αὐτός δηλαδή πού ἔδωσε μεγάλη μαρτυρία γιὰ τὴν πίστη του στό Χριστό καὶ ὑπέφερε πολλά βασανιστήρια.

Μεγαλυνάρια. Τά τροπάρια ἐκεῖνα τῆς λατρείας μας, τά ὁποῖα ἀρχίζουν μέ τὴ λέξη «μεγάλυνον» καὶ ἀναφέρονται στὴν ἐνάτη ὠδὴ τῆς Θεοτόκου.

Μέγα Εὐχολόγιον. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τίς τρεῖς θεῖες λειτουργίες (Ἰ. Χρυσοστόμου, Μ. Βασιλείου καὶ Προηγιασμένων) καὶ τίς ἱερές Ἀκολουθίες πού τελεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς (χειροτονίες τῶν κληρικῶν κ.λπ.).

Μεσονυκτικόν. Ἡ Ἀκολουθία αὐτὴ περιέχει προσευχές πού ἀναφέρονται στὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, τὴν παγκόσμια Κρίση καὶ τὴν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἀκολουθία αὐτὴ τελεῖται τά μεσάνυκτα (= μεσονυκτικόν) καὶ εἶναι μιὰ προετοιμασία γιὰ τὴν ἔλευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Μηναῖον. Λέγεται τό λειτουργικό βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τίς ἱερές Ἀκολουθίες (Ἐσπερινοῦ καὶ Ὁρθρου) τῶν καθημερινῶν ἑορτῶν κάθε μηνός (= μηναῖον). Γι' αὐτό καὶ ὑπάρχουν 12 τέτοια βιβλία, ἓνα γιὰ κάθε μῆνα τοῦ ἔτους.

Μικρὸν Εὐχολόγιον. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τίς ἱερές Ἀκολουθίες τίς ὁποῖες τελεῖ ὁ ἱερέας, δηλαδή τοῦ Ἀγιασμοῦ, τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Γάμου, τοῦ Εὐχελαίου καὶ τῆ νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, καθὼς καὶ διάφορες προσευχές πού ἀπευθύνει στό Θεό σὲ διάφορες περιστάσεις.

Μοναχός. Αὐτός πού ἀφιερῶθηκε στό Χριστό καὶ ἐφαρμόζει τίς τρεῖς μοναχικὲς ἀρετές: τὴν παρθενία (δέν παντρεύτηκε), τὴν πτωχεία (δέν ἀπέκτησε δική του περιουσία) καὶ τὴν ὑπακοή (στόν προϊστάμενο τοῦ Μοναστηριοῦ). Μοναχοὶ εἶναι καὶ οἱ Ἀναχωρητές ἢ

Πνεύματι, και νυν και αι και εις τους αιωνας των αιωνων. 'Αμήν».

Εικών. Η ζωγραφισμένη αναπαράσταση των 'Αγίων της 'Εκκλησίας. Οι βυζαντινές εικόνες μās φαίνονται βέβαια παράξενες με τά άδρά και περίεργα χαρακτηριστικά τους. Οι εικόνες όμως αυτές δέν μās παρουσιάζουν τήν εξωτερική και γήινη όψη των 'Αγίων όπως οι φωτογραφίες, αλλά τόν έσωτερικό άνθρωπο. Η 'Εκκλησία μας πάντοτε τιμούσε και τιμά όρθά τις 'Αγιες εικόνες.

Εισόδια. Λέγεται ή Θεομητορική έορτή κατά τήν όποία έορτάζουμε τήν είσοδο της 'Υπεραγίας Θεοτόκου στο Ναό, όταν ήταν τριών ετών. 'Εκει ή Παναγία έμεινε μέχρι πού μεγάλωσε πλέον και έμνηστεύθη με τόν 'Ιωσηφ.

'Εξαποστειλάριον. Είναι τό τροπάριο, πού ψάλλεται πριν από τά τροπάρια του 'Ορθρου πού λέγονται «ΑΙ-ΝΟΙ». 'Ωνομάσθηκε έτσι ίσως επειδή έχει μπροστά τό στίχο «έξαπόστειλον τό φώς Σου».

'Εσπερινός. Μία από τις τακτικές ακολουθίες της 'Εκκλησίας μας, πού διαβάζεται κάθε απόγευμα ή τό βράδυ. 'Ο 'Εσπερινός αναφέρεται στην έορτή της επόμενης ήμέρας, διότι στην αρχαία εποχή, ή μέρα αρχίζει με τή δύση του ήλιου.

'Εχθρός. Για τήν 'Εκκλησία μας, έχθρός του ανθρώπου είναι μόνον ό διάβολος. Αύτός, από φθόνο για τήν ευτυχία του ανθρώπου τόν έξαπάτησε, κι έτσι βρέθηκε ό άνθρωπος έξω από τόν παράδεισο. Συνεχίζει δε νά είναι έχθρός των ανθρώπων μέχρι σήμερα, παρασέροντάς τους στην άμαρτία.

'Ηχος. Μουσικός τρόπος της βυζαντινής μουσικής ψαλμωδίας. 'Αντιστοιχεί περίπου με τήν Κλίμακα της ευρωπαϊκής μουσικής. Η βυζαντινή μουσική έχει 8 ή-

χους, τόν Α', Β', Γ', Δ', Πλάγιο Α', Πλάγιο Β', Βαρύ και Πλάγιο Δ'.

Θάνατος. Η παρακοή των πρωτοπλάστων έφερε σαν αποτέλεσμα τό θάνατο: τόν φυσικό, τόν αποχωρισμό δηλαδή της ψυχής από τό σώμα, και τόν πνευματικό, τόν αποχωρισμό του ανθρώπου από τό Θεό. 'Ο Χριστός με τό θάνατο και τήν 'Ανάστασή Του κατάργησε τό θάνατο και ξανάφερε τόν άνθρωπο κοντά στο Θεό. 'Οποιος πιστεύει σ' Αύτόν δέν γνωρίζει πνευματικό θάνατο.

Θαύμα - Θαυματουργία 'Αγίων. Στους βίους των 'Αγίων της 'Εκκλησίας μας αναφέρεται ότι αυτοί έκαμαν θαύματα όταν ζούσαν στη γή. Πολλοί κάνουν θαύματα ακόμη και μετά θάνατον, μέσω των εικόνων ή των λειψάνων τους. Αυτό είναι ένα δείγμα, ότι ό Θεός τους δίνει τη χάρη του νά ευεργετούν τους πιστούς με τά θαύματα.

Θεοτόκιον. 'Υμνος (τροπάριο) πού τό περιεχόμενό του αναφέρεται στη Θεοτόκο.

Θεοτόκος. 'Ετσι λέγεται ή Παναγία μας γιατί γέννησε τόν Κύριό μας, πού είναι τέλειος 'Ανθρωπος αλλά και τέλειος Θεός.

Θεοφάνεια. Είναι ή Δεσποτική έορτή της 'Εκκλησίας κατά τήν όποία έορτάζουμε τήν Βάπτισή του Κυρίου στον 'Ιορδάνη ποταμό από τόν 'Ιωάννη τόν Πρόδρομο. Λέγεται δε «Θεοφάνεια» γιατί φανερώθηκε τότε ή Τριαδική Θεότης. Δηλαδή ό Πατήρ πού μίλησε από τόν Ούρανό, ό Υιός πού βαπτιζόταν και τό 'Αγιο Πνεύμα πού εμφανίσθηκε σαν περιστερί.

'Ιδιόμελον. 'Υμνος (τροπάριο) πού έχει δικό του μουσικό ύφος (μέλος).

Τεράρχαι. Είναι οι 'Αγιοι 'Επίσκοποι της 'Εκκλησίας μας, πού διακρίθηκαν για τήν αγιότητα της ζωής